

NACIONALINIO KONKURENCINGUMO POLITIKOS FORMAVIMO PRAKTIKA

Rima Tamošiūnienė, Giedrė Staskevičiūtė

Vilniaus Gedimino technikos universiteto Verslo vadybos fakulteto
Finansų inžinerijos katedra
Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva
Telefonas (+370 5) 2744 884
Elektroninis paštas rimtam@vgtu.lt; giedres@vgtu.lt

Pateikta 2011 m. kovo 21 d.; parengta spausdinti 2011 m. birželio 16 d.

Anotacija. *Įvairių šalių vyriausybės suprasdamos viešojo, privataus ir akademinio sektorių bendradarbiavimo svarbą steigia viešosios ir privačiosios partnerystės pagrindu veikiančias nacionalinio konkurencingumo tarybas, kurioms patiki atitinkamas funkcijas, glaudžiai susijusias su nacionalinio konkurencingumo politikos formavimu. Dėl santykinai trumpos šių tarybų veiklos praktikos trūksta mokslinių tyrimų, įrodančių jų funkcionalumą, atskleidžiančių atliekamą vaidmenį politikos formavimo procese ir įvertinančių naudojamos metodikos, vykdančios savo funkcijas, efektyvumą ir pagrįstumą. Straipsnyje atliekama pasirinktų šalių nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo praktikos analizė, didžiausią dėmesį skiriant nacionalinio konkurencingumo tarybų vaidmeniui šiame procese.*

Reikšminiai žodžiai: *nacionalinis konkurencingumas, šalies konkurencingumas, nacionalinio konkurencingumo taryba, nacionalinio konkurencingumo politika, nacionalinio konkurencingumo vertinimas.*

Įvadas

Globalizacijos ir ekonominės integracijos procesų veikiamame pasaulyje šalims itin svarbus yra sėkmingos politikos, padėsiančios užtikrinti nacionalinį konkurencingumą, formavimas. Suprasdamos viešojo, privataus ir akademinio sektorių bendradarbiavimo svarbą šalių vyriausybės į šį procesą nusprendė įtraukti minėtas visuomenės grupes. Tikintis, kad šių grupių bendradarbiavimas prisidės prie sėkmingo išsikeltų tikslų įgyvendinimo, įvairiose šalyse įkurtos nacionalinio konkurencingumo tarybos ir joms patikėtos atitinkamos funkcijos, glaudžiai susijusios su nacionalinio konkurencingumo politikos formavimu.

Dėl sąlyginai trumpo šių tarybų funkcionavimo laikotarpio tai nėra dažnas mokslinių tyrimų objektas. Įvertinant tai, kad tik keletas iš jų turi kiek ilgesnę veiklos praktiką (pvz., Jungtinėse Amerikos Valstijose, Airijoje), o kitos dar tik veiklos kūrimo pradinėje stadijoje, kyla daug klausimų, susijusių su jų atliekamu vaidmeniu formuojant nacionalinio konkurencingumo politiką, pagrindinėmis vykdomomis funkcijomis ir joms atlikti taikoma metodika.

Straipsnio tikslas – atlikti skirtingų šalių nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo praktikos analizę, identifikuojant nacionalinio konkurencingumo tarybų vaidmenį ir atskleidžiant jų atliekamų funkcijų metodinius principus, įvardyti esmines problemas ir numatyti proceso tobulinimo galimybes.

Straipsnio tikslui pasiekti taikomi šie metodai: sisteminė literatūros analizė, sintezė, loginis apibendrinimas.

1. Nacionalinio konkurencingumo politikos samprata

Konkurencingumo sampratos makrolygmeniu (šalies, regiono, miesto) vartojimas pastaruosiu metu itin išpopuliarėjo tarp verslo, akademinės bendruomenės, politikos atstovų. Nors vis dar nėra bendro sutarimo dėl vienos nacionalinio konkurencingumo sąvokos reikšmės, politikos kūrėjai dažnai ją vartoja kalbėdami apie šalies ekonomikos plėtrą. Fundamentalių sąsajų tarp sąlyginai naujos „teritorinio konkurencingumo“ ir jau įsitvirtinusios „ekonomikos plėtros“ sąvokų egzistavimą patvirtina ir mokslo atstovai (pvz., Wilson, J. 2008)¹. Ekonomikos plėtros studijų objektas – ekonomikos augimas, todėl daugiausia dėmesio jose yra skiriamas rinkos analizei, kuri glaudžiai susijusi su šiandien dažnai atliekamomis teritorinio konkurencingumo studijomis, paremtomis šalies produktyvumo analize.

Žvelgiant iš politikos perspektyvų itin neaiškus skirtumas yra tarp „konkurencingumo politikos“ ir „ekonomikos plėtros politikos“. S. Lall (2001) mano, kad jeigu „nacionalinis konkurencingumas“ yra interpretuojamas labai bendrai (pvz., gebėjimas sukurti pajamas ar paskatinti produktyvumo augimą), tuomet tai yra plėtros arba augi-

1 Wilson, J. *Territorial Competitiveness and Development Policy*. Spain: Orkestra, Basque Institute of Competitiveness. Basque Country, 2008.

mo strategija, todėl nėra prasmės atskirai svarstyti nacionalinio konkurencingumo klausimo². Kita vertus, didėja sutarimas, kad ekonomikos pažangai apibūdinti šiandien yra reikalinga platesnė samprata. Toks poreikis kyla dėl trumpalaikio, besąlyginio augimo nesuderinamumo su aplinkos tvarumu ir kompleksiško tarp pajamų, kitų socialinių-ekonominių veiksnių ir socialinės gerovės buvimo. Produktyvumą lemiančių veiksnių analizė ir toliau išliks kertiniu ekonomikos plėtros studijų klausimu, nes pajamos yra esminis plėtros veiksnys, tačiau toks siauras požiūris iškreipia politiką. Todėl svarbus tampa dėmesys kitiems veiksniams, o tai savo ruožtu suteikia prasmę konkurencingumo sąvokai, kuri vis dažniau siejama su socialinės gerovės kūrimu (Fagerberg 1988³; Landau 1992⁴; Oughton *et al.* 1997⁵; Aiginger 2006⁶). Nacionalinio konkurencingumo politika – tai platesnis požiūris į šalies pažangą, o jos formavimas – galimybė apimti daugiau svarbių socialinių-ekonominių veiksnių.

2. Nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo institucinis aspektas

Šalies konkurencingumo, kaip ir kiekvienos kitos politikos, formavimas susideda iš pagrindinių keturių etapų – planavimo, valdymo (koordinavimo), vykdymo ir vertinimo. Šalies konkurencingumo politikos planavimas šiuo atveju suprantamas kaip procesas, kurio metu atliekamas šalies konkurencingumo vertinimas, atsižvelgiant į jo rezultatus įvardijami siekiai, tikslai ir pateikiami jų pasiekimo būdai ir priemonės. Šalies konkurencingumo politikos valdymo, arba kitaip – koordinavimo, etape vykdoma veikla, nukreipta į iškeltų tikslų įgyvendinimo koordinavimą. Iškelti tikslai tam tikromis priemonėmis įgyvendinami vykdymo etape, o jų įgyvendinimo monitoringas atliekamas vertinimo etape. Apskritai politikos formavimą galima apibūdinti kaip procesą, kurio metu yra identifikuojamos problemos, šalies vyriausybei pateikiami sprendimai, kaip jas spręsti, atitinkamose institucijose parenkami jų sprendimo būdai ir galiausiai priimti sprendimai įgyvendinami, įvertinami ir peržiūrimi.

Už šalies konkurencingumo politikos formavimą yra atsakingos tam tikros šalies institucijos. Įvairios į politikos formavimo etapus įeinančios funkcijos skirtingose šalyse yra priskirtos tiek jau egzistuojančioms institucijoms, kurios jas vykdo kartu su tiesioginėmis savo funkcijomis, tiek naujoms, specialiai tam tikroms funkcijoms atlikti

2 Lall, S. *Competitiveness, Technology and Skills*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2001.

3 Fagerberg, J. International competitiveness. *The Economic Journal*. 1988, 98: 355–374.

4 Landau, R. Technology, capital formation, and U.S. competitiveness. In *International Productivity and Competitiveness*. New York-Oxford: Oxford University Press, 1992, p. 299–325.

5 Oughton, C.; Whittam, G. Competition and cooperation in the small firm sector. *Scottish Journal of Political Economy*. 1997, 4(1): 1–30.

6 Aiginger, K. Competitiveness: from a dangerous obsession to a welfare creating ability with positive externalities. *Journal of Industry, Competition and Trade*. 2006, 6: 161–177.

įkurtoms institucijoms. Pastarosioms galima priskirti nacionalinio konkurencingumo tarybas⁷.

Pirmoji pasaulyje valstybė, įsteigusi nacionalinio konkurencingumo klausimams spresti skirtą instituciją, buvo Jungtinės Amerikos Valstijos. 1970 m. pabaigoje–1980 m. pradžioje, kai Jungtinių Amerikos Valstijų rinkas užplūdo produkcija iš Japonijos, kurios ekonomika tuomet pasiekė augimo tempą, prilygstantį dabartinei Kinijos ekonomikos plėtrai, imta tikėti, kad Japonija gali tapti pirmąja pasaulio ekonomika, ir kad jos augimas atims iš Jungtinių Amerikos Valstijų dominuojančiosios poziciją ne tik pasaulio, bet ir jos vidaus rinkoje⁸. Sustiprindamos nacionalinio konkurencingumo svarbą Jungtinės Amerikos Valstijos 1988 m. įsteigė vyriausybinių Konkurencingumo politikos tarybą (*Competitiveness Policy Council*), kuri buvo atsakinga už ataskaitų apie Amerikos ekonomikos konkurencingumą rengimą ir pasiūlymų dėl efektyvesnės politikos konkurencingumui skatinti teikimą Prezidentui ir Kongresui. Kiek anksčiau, 1986 m., buvo įkurta Konkurencingumo taryba (*The Council of Competitiveness*). Ji savo veiklą nacionalinio konkurencingumo srityje tebevykdo iki šiol. Po daugiau negu dviejų dešimtmečių pagrindinės tarybos funkcijos yra suburti svarbiausius privataus ir viešojo sektorių vadovus atkreipti dėmesį į Amerikos ilgalaikio konkurencingumo iššūkius; generuoti novatoriškus viešosios politikos sprendimus, idėjas paversti veiksmais; matuoti Jungtinių Valstijų veiklą globalioje rinkoje identifikuojant svarbiausias kliūtis ir galimybes.

Pirmoji Europoje Nacionalinio konkurencingumo tarybą 1997 m. remiantis „*Partnership 2000 Agreement for Inclusion, Employmen, and Competitiveness*“ susitarimu, kurio tikslas buvo pasitelkiant modernizaciją ir rodant lankstumą išorinėms jėgoms užtikrinti nuolatinį ekonomikos augimą ir mažinant ilgalaikį nedarbą padidinti išitraukimą ir lygybę⁹, įkūrė Airijos vyriausybė. Pasinaudodamos gera Airijos praktika ir pripažindamos nacionalinio konkurencingumo svarbą tokias tarybas vėliau įsteigė ir kitos šalys (1 lentelė).

Nacionalinio konkurencingumo tarybos, kurių steigimą inicijavo šalių vyriausybės (išskyrus Egipto nacionalinio konkurencingumo tarybą, kurią įkūrė grupė iškilių Egipto verslo lyderių ir akademikų) veikia viešosios ir privačiosios partnerystės pagrindu ir vienija tokius skirtingų interesų grupių atstovus kaip vyriausybės paskirti nariai, verslo atstovai, akademinė bendruomenė. Vienas svarbiausių tarybų tikslų – plėtojant efektyvų dialogą tarp skirtingų visuomenės grupių prisidėti prie nacionalinio konkurencingumo skatinimo. Šio tikslo tarybos siekia remdamos konkurencingumo politiką ir prisidedamos prie jos kūrimo.

7 Ketels, C. H. M. Michael Porter's competitiveness framework – recent learnings and nw research priorities. *Journal of Industry, Competition and Trade*. 2006, 6: 115–136.

8 Staskevičiūtė, G.; Tamošiūnienė R. Šalies konkurencingumas: sampratos raida laiko perspektyvoje. *Verslas: teorija ir praktika*. 2010, 11(2): 159–167.

9 Petterson, B. The National Competitiveness Council of Ireland. *Presentation to the National Competitiveness Council of Croatia*. 2001.

1 lentelė. Nacionalinių konkurencingumo tarybų vaidmuo formuojant nacionalinio konkurencingumo politiką

	Nacionaliniai konkurencingumo tikslai	Institucija	Įsteigimo metai	Vaidmuo formuojant šalies konkurencingumo politiką			
				Konkurencingumo vertinimas	Tikslų/prioritetų nustatymas	Rekomendacijų pateikimas	Strategijos, planų sudarymas
Airija	Subalansuota plėtra, gyvenimo kokybės gerinimas	Nacionalinio konkurencingumo taryba (<i>National Competitiveness Council</i>)	1997	Taip	Taip	Taip	Ne
Armėnija	Subalansuotas augimas, gyvenimo kokybės gerinimas	Armėnijos nacionalinio konkurencingumo taryba (<i>National Competitiveness Council of Armenia</i>)	2007	Taip	Ne	Taip	Ne
Čekija	Sėkmingas verslas, aukšti gyvenimo standartai	Čekijos konkurencingumo taryba (<i>Council on Czech Competitiveness</i>)	–	Taip	Taip	Taip	Ne
Egiptas	Produktyvumo, gyvenimo kokybės didinimas	Egipto nacionalinio konkurencingumo taryba (<i>Egyptian National Competitiveness Council</i>)	2004	Taip	Taip	Taip	Ne
Jordanija	Konkurencinga ekonomika, aukšti ir subalansuoti gyvenimo standartai	Jordanijos nacionalinio konkurencingumo komanda (<i>Jordan National Competitiveness Team</i>)	1997	Taip	Taip	Taip	Ne
Kroatija	Konkurencingumo, produktyvumo ir gyvenimo kokybės didinimas	Nacionalinio konkurencingumo taryba (<i>National Competitiveness Council</i>)	2002	Taip	Taip	Taip	Taip

Viena svarbiausių tarybų atliekamų funkcijų – nacionalinio konkurencingumo vertinimas. Gautų vertinimo rezultatų pagrindu toliau yra įvardijami prioritetai, keliami tikslai ir suinteresuotoms šalims (Ministrui pirmininkui Airijoje, pagrindinių partijų lyderiams – Čekijoje ir pan.) pateikiamos rekomendacijos politiniams veiksams, svarbiems šalies konkurencingumo pozicijoms užtvirtinti. Atsižvelgiant į rekomendacijas toliau yra kuriama strategija, kuri vėliau įgyvendinama ir vertinama. Šalyse už šiuos etapus paprastai atsakingos kitos institucijos, o nacionalinio konkurencingumo tarybos dažnai atlieka tik konsultanto vaidmenį. Pavyzdžiui, Airijos 2006–2013 m. strategija suformuota Mokslo, technologijų ir inovacijų tarpžinybinei komisijai bendradarbiaujant su atitinkamu Ministrų kabineto pakomitečiu ir įvairiais tyrimus vykdančiais departamentais. Išteklius, reikalingus strategijoje identifikuotoms investicijoms, paskirsto vyriausybė, o bendra strategijoje nustatyta investicijų sistema vykdoma įgyvendinant Nacionalinį plėtros planą „2007–2013 Airijos pertransformavimas – geresnė gyvenimo kokybė visiems“. Atsižvelgiant į tai, kad Tarpžinybinis komitetas atlieka pagrindinį vaidmenį formuojant politiką, jam taip pat tenka atsakomybė už strategijos įgyvendinimą ir vertinimą. Strategijai įgyvendinti įsteigtos atskiros, tačiau tarpusavyje glaudžiai susijusios grupės. Pagrindinį vaidmenį prisiimdamas platų įsipareigojimų diapazoną įgyvendinant Nacionalinį plėtros planą atlieka Įmonių, prekybos ir inovacijų departamentas. Jo misija yra didinti Airijos konkurencingumą ir produktyvumą sukuriant tokias sąlygas, kad įmonės, verslininkai ir inovacijos galėtų klestėti, užtikrinant ir palaikant kokybiškas užimtumo galimybes. Atitinkami Įmonių prekybos ir inovacijų departamento skyriai, agentūros ir kt. padaliniai yra atsakingi už politikos vykdymą.

Kroatijos Nacionalinio konkurencingumo taryba šiais metais vyriausybei pateikė „Kroatijos plėtros iki 2025 chartiją“ – Kroatijos visuomenės viziją, kurią įgyvendinant iki 2025 m. turi būti pasiekiamas vidutinis išsivystymo lygis ir taip įvykdomas įsipareigojimas Europos Sąjungai. Pateiktas dokumentas neprieštarauja Kroatijos vyriausybės paliepiamu Plėtros strategijos centrinio valstybinio biuro (*Central State Office for Development Strategy*) parengtai „Strateginės plėtros programai 2006–2013“, kurios pagrindiniai tikslai yra ekonomikos atvirumas, konkurencingumas ir būtinybė pakeisti tradicinį valstybės vaidmenį bei įtraukti visus visuomenės sluoksnius į ekonomikos augimo ir plėtros rezultatų naudos gavimą. Programoje apibūdinamos pagrindinės priemonės ir veiksmai, kurie padės įgyvendinti išsikeltus strateginius tikslus. Už programos, kurią bendradarbiaudamos parengė pagrindinės ministerijos ir Zagrebo ekonomikos institutas bei prie kurios kūrimo aktyviai prisidėjo ir Nacionalinio konkurencingumo taryba, įgyvendinimo stebėseną atsakingas Plėtros strategijos rengimo ir įgyvendinimo stebėsenos departamentas (*The department for Preparation and Monitoring the Implementation of Development Strategy*). Nacionalinio konkurencingumo taryba, prižiūródama savo pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo procesą, taip pat prisideda prie Kroatijos konkurencingumo politikos įgyvendinimo stebėsenos.

Tiesiogiai prie nacionalinio konkurencingumo politikos įgyvendinimo Armėnijoje prisideda Armėnijos nacionalinio konkurencingumo taryba, kurios misija yra plėtoti ir įgyvendinti strateginius investicinius projektus, formuoti infrastruktūrą ir pajėgumus, reikalingus tiems projektams įgyvendinti; plėtoti bei įgyvendinti politiką ir reformas

projektus, skirtus sukurti palankią aplinką Armėnijos produktyvumui augti. Armėnijos vyriausybė 2008 m. įsteigė už konkurencingumo politikos įgyvendinimą atsakingą instituciją – Armėnijos nacionalinio konkurencingumo fondą (*National competitiveness foundation of Armenia*). Fondas yra atsakingas už monitoringą, vertinimą ir programos bei projektų įgyvendinimą. Siekdamas skatinti suinteresuotųjų šalių sąveiką fondas artimai bendradarbiauja su vietos ir tarptautiniu verslu, pagalbos teikėjų bendruomene, ne pelno siekiančiu sektoriumi ir ministerijomis. Veikdamas viešosios-privačiosios partnerystės pagrindu fondas tikslingai nukreipia strategines investicijas, kurios turi potencialą skatinti plėtrą ir spartinti konkurencingumo didėjimą.

Laikui bėgant Jordanijos nacionalinio konkurencingumo komandos veikla nuo šalies pramonės konkurencingumo stiprinimui skirtų tyrimų vykdymo išsiplėtė iki pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo. Komanda tapo aktyvi daugelyje sričių bei įgyvendinant daugelį plėtros iniciatyvų ir pasiekė reikšmingų rezultatų. Siekiant, kad komanda išliktų varomąja jėga didinant Jordanijos konkurencinį pranašumą, svarbu tapo sukurti institucionalizuotą sistemą, kuri sistemiškai vertintų Jordanijos ekonomikos konkurencingumą. Todėl 2007 m. buvo įkurta Jordanijos nacionalinio konkurencingumo observatorija (*Jordan National Competitiveness Observer*). Ji, siekdama padėti suprasti ekonomikos konkurencingumą, Jordanijos vyriausybėms ir verslo institucijoms pateikia svarbią žinių ir duomenų informacijos bazę taip padėdama planuoti ir realizuoti konkurencingos ir klestinčios Jordanijos ekonomikos viziją. Vienas iš observatorijos tikslų taip pat yra veikti kaip išankstinio perspėjimo sistema, išpėjanti politikos kūrėjus apie esminius pokyčius.

Apibendrinant analizuotų šalių nacionalinio konkurencingumo formavimo praktiką galima teigti, kad vienas svarbiausių vaidmenų tenka nacionalinio konkurencingumo taryboms, kurios yra atsakingos už svarbiausias pirmajame politikos formavimo etape (planavimo etape) atliekamas funkcijas – konkurencingumo vertinimą, prioritetinių sričių, tikslų identifikavimą ir rekomendacijų politikos kūrėjams pateikimą.

3. Nacionalinio konkurencingumo vertinimo, kaip svarbiausio veiksmo formuojant politiką, metodinis aspektas

Nacionalinio konkurencingumo vertinimas, už kurį atsakingos šalių nacionalinio konkurencingumo tarybos – svarbiausias šalies konkurencingumo politikos formavimo veiksmas, nuo kurio labai priklauso sėkmingas politikos įgyvendinimas. Tik nuo vertinimo kokybės priklauso numatomų prioritetų, iškeliamų tikslų teisingumas ir jų įgyvendinimui pasiekti kuriamos strategijos efektyvumas. Teisingas nacionalinio konkurencingumo vertinimas kaip sėkmingos konkurencingumo politikos garantas labiausiai priklauso nuo tinkamai pasirinktos vertinimo metodikos.

2 lentelėje pateikti svarbiausi skirtingų šalių nacionalinio konkurencingumo tarybų taikomų vertinimo metodikų principai.

2 lentelė. Nacionalinio konkurencingumo vertinimo metodiniai principai

Nacionalinio konkurencingumo samprata		Vertinimo metodai	Pagrindinės sritys	Duomenų šaltiniai	Rezultatų pateikimas
Airija	Airijos įmonių gebėjimas konkuruoti tarptautinėse rinkose	Lyginamoji analizė	Verslo sąlygos, produktyvumas; kainos ir išlaidos, darbo jėgos pasiūla, verslo aplinka, fizinė aplinka; žinių infrastruktūra	EBPO, Eurostat, UN, PEF, VPI, CB, CSO, ESRI, Forfas	Dviejų dalių metinė konkurencingumo ataskaita: Airijos veiklos lyginamoji analizė; Airijos konkurencingumo iššūkiai; pranešimai, apžvalgos
Armėnija	–	Lyginamoji analizė, „Deimanto“ modelis, Kitų organizacijų pateikiamų vertinimų analizė	Verslo sąlygos, produktyvumas, kainos ir išlaidos, darbo jėgos pasiūla, verslo ir darbo aplinka, fizinė ir technologinė infrastruktūra, išsilavinimas ir žinios, mokslas ir inovacijos	PB, PEF, VPI ir kt.	Armėnijos konkurencingumo vertinimo ataskaita
Čekija	–	Statistiniai modeliai, apklausa, lyginamoji analizė	Bendra ekonomikos politika, teisinė sistema, viešasis administravimas, fizinė infrastruktūra, žmogiškieji išteklių, fiskalinė / monetarinė politika	Eurostat; Nacionalinis statistikos departamentas, EBPO, ECB, TVF, PB	Čekijos konkurencingumo ataskaita
Egiptas	Gebėjimas padidinti produktyvumą taip, kad didėtų gyvenimo standartai ir visi gyventojai patirtų naudą	Pasaulio konkurencingumo ataskaitos analizė	Veiksniai, įvardyti Pasaulio konkurencingumo ataskaitoje	PEF, PB, Egipto ekonomikos studijų centras	Egipto konkurencingumo ataskaita
Jordanija	Nacionalinis produktyvumas	„Deimanto“ modelis, lyginamoji analizė	Bankų, draudimo, mėsos perdirbimo, farmacijos, informacinių ir komunikacijų technologijų, turizmo, gydomojo turizmo ir aukštojo mokslo sektoriai	–	Jordanijos nacionalinio konkurencingumo ataskaita

2 lentelės tęsinys.

Kroatija	Gebėjimas gaminti produkciją, kuri atlaiko vis atviresnių vidaus ir tarptautinių rinkų konkurenciją, ir taip didinti šalies grynąsias pajamas	Lyginamoji analizė, kitų organizacijų pateikiamų vertinimų analizė	Eksportas, produktyvumas, išlaidos, investicijos, švietimas, verslo aplinka, verslo sektorius, infrastruktūros aplinka	–	Metinė konkurencingumo ataskaita, leidžiama kas dveji metai
----------	---	--	--	---	---

Nardo *et al.* (2005)¹⁰ pabrėžia, kad sėkmingas bet kokio objekto vertinimas prasideda nuo tikslaus vertinamo objekto apibrėžimo pateikimo, nes neįmanoma teisingai įvertinti to objekto, kuris sunkiai suprantamas. Tinkamai apibrėžus vertinamą objektą kitas svarbus žingsnis – tinkamos metodikos parinkimas / sukūrimas ir galiausiai gautų vertinimo rezultatų teisingas interpretavimas, suprantamas informacijos pateikimas.

Ne visos analizuojamos šalys atlikdamos konkurencingumo vertinimus pateikia nacionalinio konkurencingumo apibrėžimą. O ir pateikiančių apibrėžimus šalių samp-rata nacionalinio konkurencingumo atžvilgiu skiriasi – vienos nacionalinį konkuren-cingumą sieja su sėkminga užsienio prekyba ir jį traktuoja kaip šalies gebėjimą gaminti konkurencingą produkciją bei konkuruoti tarptautinėse rinkose (Airija, Kroatija), kitos svarbiausiu laiko šalies gebėjimą didinti produktyvumą (Egiptas, Jordanija). Taip pat skiriasi vertinimo metodika.

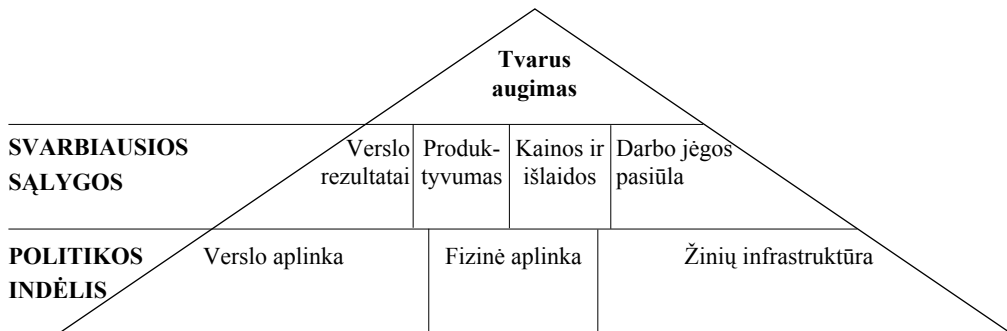
Dažniausiai vertinant nacionalinį konkurencingumą yra atliekama lyginamoji ana-lizė, kuri suteikia galimybę pagal konkurencingumą lemiančius veiksnius įvertinti šalies užimamą padėtį kitų šalių ar laiko atžvilgiu. Atliekant lyginamąją analizę svarbu yra tiksliai nustatyti vertinamą objektą apibūdinančius veiksnius, identifikuoti jų rodiklius ir pagrįstai atrinkti lyginimo šalis. Identifikuojant nacionalinį konkurencingumą apibū-dinančius veiksnius teoriniu pagrindu kai kurios šalys pasirenka gerai žinomą M. Porter „Deimanto“ modelį (Porter 1998)¹¹, kitos pateikia savo siūlomą veiksmių struktūrą.

Pavyzdžiui, Airijos Nacionalinio konkurencingumo tarybos atliekamo šalies konku-rencingumo vertinimo pagrindas – konkurencingumo piramidė (1 pav.), kurios viršuje, kaip konkurencingumo sėkmės rezultatas praetyje, įvardytas tvarus gyvenimo standartų augimas. Žemesniu lygmeniu pateiktos svarbiausios sąlygos siekiant konkurencingumo – verslo rezultatai (prekyba, investicijos), produktyvumas, kainos ir išlaidos bei darbo jėgos pasiūla. Šie veiksniai gali būti suprantami kaip esamo šalies konkurencingumo rodikliai. Žemiausiu piramidės lygmeniu įvertinamas politikos indėlis, apimantis tris

10 Nardo, M.; Saisana, M.; Saltelli, A.; Tarantola, S. *Tools for Composite Indicators Building* [interaktyvus]. European Communities, 2005 [žiūrėta 2010-10-6]. <<http://farmweb.jrc.cec.eu.int/ci/bibliography.htm>>.

11 Porter, M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1998, p. 857.

svarbiausias sritis siekiant konkurencingumo ateityje – verslo aplinką (apmokestinimas, reguliavimas, finansinis ir socialinis kapitalas), fizinę (transportas, energetika, informacinės ir telekomunikacinės technologijos, gyvenamieji namai) ir žinių (ugdymas, išsilavinimas ir mokymasis visą gyvenimą, moksliniai tyrimai ir plėtra) infrastruktūrą.

1 pav. Airijos Nacionalinio konkurencingumo tarybos Konkurencingumo piramidė¹²

Lyginamoji analizė atliekama remiantis tik statistiniais duomenimis ir kiekybiniais vertinimais. Iš viso vertinime naudojami 135 konkurencingumo rodikliai – pradedant pasiekto konkurencingumo sėkmę atskleidžiančiais rodikliais, tokiais kaip ekonomikos augimas ir gyvenimo kokybė, ir baigiant tais, kurie konkurencingumą didins ateityje – švietimo sistema, infrastruktūra. Analizė atliekama vadovaujantis piramidės etapais, t. y. visa informacija yra padalyta į tris skyrius – tvarus augimas, svarbiausios konkurencingumo sąlygos ir politikos indėlis.

Duomenys analizei, siekiant kad jie būtų tinkami lyginti su kitų šalių duomenimis, yra gaunami iš tokių gerai žinomų tarptautinių šaltinių kaip Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), Europos Sąjungos statistikos tarnyba (Eurostat) ir kt. Taip pat naudojami specializuotų tarptautinių konkurencingumo organizacijų šaltinių rodikliai, t. y. Pasaulio ekonomikos forumo (PEF) „Pasaulio konkurencingumo ataskaita“ ir Vadybos plėtros instituto (VPI) „Pasaulio konkurencingumo metų knyga“. Esant poreikiui atlikti dar išsamesnę analizę naudojami ir vietinių institucijų, tokių kaip Centrinis bankas (CB), Centrinis statistikos departamentas (CSD), Ekonominių ir socialinių tyrimų institutas (ESTI) ir Airijos nacionalinės politikos patariamasis organas įmonėms ir mokslui (Forfas), duomenų šaltiniai.

Airijos konkurencingumo analizė atliekama ne tik lyginant šalies veiklos rezultatus su kitomis 18 šalių bei OECD ir Euro zonos šalių vidurkiais, bet ir parodant jų evoliuciją laiko atžvilgiu. Šalys lyginti pasirinktos siekiant apimti kuo daugiau skirtingų šalių – 6 šalys atstovauja euro zonai, 4 Europos šalys, nepriklausančios euro zonai, 2 naujos Europos Sąjungos šalys ir 6 ne Europos šalys, kurios žinomos kaip pasaulio lyderės arba yra panašaus dydžio ar išsivystymo lygio kaip Airija. Šalių pasirinkimą lėmė noras atlikti detalų Airijos ir jos artimiausių prekybos partnerių ir konkurentų lyginimą.

12 National Competitiveness Council [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.competitiveness.ie/>>.

Pasinaudodamos Airijos praktika panašias šalies konkurencingumą nusakančių veiksnių struktūras pateikia ir Armėnijos bei Kroatijos nacionalinio konkurencingumo tarybos. Abiejų šalių ataskaitose vertinami piramidėje identifikuoti veiksniai, o jų rezultatai lyginami su kitomis šalimis. Armėnijos atveju šalių skaičius vertinant atskirus veiksnius apibūdinančius rodiklius yra skirtingas ir jų pasirinkimas aiškiai neapibrėžtas, o Kroatija savo veiklos rezultatus lygina su panašaus išsivystymo lygio ir dydžio šalių grupe, kurią sudaro 6 šalys. Papildomai abi šalys vertindamos konkurencingumą pasauliniame kontekste analizuoja kitų kompetentingų organizacijų pateiktų vertinimų rezultatus. Armėnija dar atlieka ir mikroekonominės verslo aplinkos kokybinį vertinimą pagal M. Porter „Deimanto“ modelį.

M. Porter „Deimanto“ modeliu kaip pagrindu vertinant konkurencingumą naudojasi ir Jordanijos nacionalinio konkurencingumo komanda. Remiantis įvardytais veiksniais renkami duomenys – atliekama apklausa, organizuojami susitikimai su svarbiausiais subjektais, vykdomi tyrimai ir renkamos ekspertų žinios. Atlikus bendrą sektoriaus analizę (įvertinama istorija, dabartinė situacija ir iniciatyvos bei veiklos rezultatai) atliekama analizė taikant M. Porter „Deimanto“ modelį. Toliau atliekama geriausios praktikos analizė – lyginamos 6 šalys, papildomos tarptautinės ir regioninės tendencijos – ir trūkumų analizė, paremta gerosios praktikos (kaip turėtų būti) ir Jordanijos esamos padėties (kaip yra) skirtumu. Kasmė vertinami skirtingi sektoriai ir atnaujinama informacija apie ankstesniais metais vertintus sektorius. Pavyzdžiui, paskutinėje ataskaitoje Jordanija analizuoja bankų, draudimo ir mėsos perdirbimo sektorius atskleisdama Jordanijos konkurencingumą tiek mikro-, tiek makrolygmeniu ir pateikia naujausią informaciją apie ankstesniais metais analizuotus sektorius – farmacijos, informacinių ir komunikacijų technologijų, turizmo, gydomojo turizmo ir aukštojo mokslo.

Egipto nacionalinio konkurencingumo tarybos atliekamo nacionalinio konkurencingumo vertinimo pagrindas – Pasaulio ekonomikos forumo leidžiama „Pasaulio konkurencingumo ataskaita“, kuria remiantis yra analizuojama Egipto padėtis pasaulio šalių atžvilgiu. Toliau atliekama ekonomikos pokyčių, makroekonomikos politikos analizė. Taip pat kiekvienais metais atliekama analizė, skirta vis kitam, tuo metu svarbiam klausimui, pavyzdžiui, 2010 m. ataskaitoje „Žalias Egiptas: rytojaus vizija“ didelis dėmesys skiriamas perėjimui prie žaliosios ekonomikos – žaliajai transformacijai, t. y. perėjimui prie subalansuotos ekonomikos plėtros, kuri yra efektyviai naudojanti energiją, mažai išmetanti anglies dioksido, atsakinga aplinkosaugos požiūriu ir kuri sukuria sveiką, saugią ir malonią aplinką žmonėms. Papildomai analizuojama energijos ir statybų pramonės ir jų įtaka perėjimui prie žaliosios ekonomikos.

Čekijos konkurencingumo taryba vertindama konkurencingumą daugiausia dėmesio skiria tiems ekonomikos veiksniams, kurie daugiausia prisideda prie sėkmingo verslo formavimo, tikint, kad politika, nukreipta verslui skatinti, padės padidinti BVP dalį, tenkančią vienam gyventojui, aukštesnes pelno maržas ir aukštesnius kiekvieno žmogaus gyvenimo standartus. Konkurencingumo vertinimo tikslas yra įvertinti Vyriausybės vykdomos politikos poveikį šalies konkurencingumui. Vertinamos atskiros ekonomikos politikos sritys: bendra (apima bendrus kitų penkių politikos sričių makrorezultatus), teisinė sistema (vertinamas teisės aktų efektyvumas), viešasis administravimas (verti-

nama, kaip veiksmingai ir efektyviai yra vykdomas reguliavimas), fizinė infrastruktūra (vertinama, kaip vyriausybės politika sukūrė reikalingą klimatą verslui), žmogiškieji išteklių (vertinama, kokią įtaką politika turėjo darbo jėgai, švietimui ir tyrimams) ir fiskalinė / monetarinė politika (vertinama, kokią įtaką politika turėjo kapitalo prieinamumui ir kainų stabilumui). Kiekvienai sričiai vertinti Taryba taiko tam tikrą statistinį modelį ir atlieka apklausą. Statistinio modelio kiekybiniai rodikliai suteikia konkrečią informaciją vertinant politikos efektyvumą, o apklausa atskleidžia esamą, nors ir subjektyvią, daugiau nei 300 šalių verslo žmonių nuomonę. Šalių rezultatai lyginami su keturiomis šalimis kaimynėmis – Austrija, Vengrija, Lenkija ir Slovakija, taip pat su Nyderlandais, kaip siekiamybės pavyzdžiu, ir Bulgarija, kaip priešingybe Nyderlandams.

Šalių nacionalinio konkurencingumo tarybos vertinimo rezultatus paprastai pateikia periodinėse ataskaitose. Pavyzdžiui, Airijos Nacionalinio konkurencingumo taryba kasmet išleidžia dviejų dalių konkurencingumo ataskaitą, kurioje vertinamas Airijos konkurencingumas, nurodomi didžiausi iššūkiai ir pateikiamos rekomendacijos, kaip juos tinkamai priimti. Kroatijos Taryba kiekvienais metais leidžiamame leidinyje atskleidžia silpnąsias ir stipriasias Kroatijos ekonomikos puses, identifikuoja jų priežastis, rekomenduoja Kroatijos konkurencingumą padidinsiančią politiką ir stebi bei įvertina svarbių Kroatijos konkurencingumui reformų įgyvendinimą. Papildomai rezultatai yra pateikiami įvairių pranešimų, apžvalgų forma, organizuojami seminarai ir t. t.

4. Nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo problematika

Svarbu paminėti, kad didžiausias dėmesys analizuojant šalių praktiką formuojant nacionalinio konkurencingumo politiką ir identifikuojant egzistuojančias problemas skirtas pirmajam – politikos planavimo – etapui, nes tai yra sėkmingos politikos sukūrimo ir įgyvendinimo pagrindas.

Taigi, atlikta skirtingų šalių nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo praktikos analizė didžiausią dėmesį skiriant planavimo procese svarbų vaidmenį atliekančių nacionalinio konkurencingumo tarybų veiklai leidžia identifikuoti didžiausias nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo problemas.

Pirma problema – sampratų „ekonomikos plėtros politika“ ir „konkurencingumo politika“ sutapatinimas. Fundamentalus ryšys tarp jų yra neginčijamas, tačiau šios sąvokos apibūdina skirtingus savo apimtimi objektus. Ekonomikos plėtros politikos tikslas susijęs su ekonomikos augimo skatinimu, todėl didžiausias dėmesys yra skiriamas šalies produktyvumo didinimui. Tuo tarpu nacionalinio konkurencingumo politika išreiškia platesnį požiūrį į šalies ekonomikos pažangą ir suteikia galimybę apimti daug gausesnį socialinių-ekonominių veiksnių diapazoną. Daugumoje nagrinėtų šalių pastebimas minėtų sampratų tapatinimas – planavimo etape atliekamas nacionalinio konkurencingumo vertinimas, o vėliau formuojamos strategijos įvardijamos kaip plėtros ar augimo.

Kitos problemos susijusios su nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo planavimo etapu, kuriame svarbus vaidmuo tenka nacionalinio konkurencingumo taryboms, atliekančioms konkurencingumo vertinimą, prioritetinių sričių, tikslų identifika-

vimų ir pateikiančioms politikos kūrimo bei tobulinimo rekomendacijas atitinkamiems organams. Pagrindines planavimo etape egzistuojančias problemas galima skirstyti į tokias grupes:

- Nacionalinio konkurencingumo vertinimo problemos:
 - nacionalinio konkurencingumo apibrėžimo nebuvimas. Kai kuriose šalyse atliekant nacionalinio konkurencingumo vertinimą nėra pateikiamas nacionalinio konkurencingumo apibrėžimas, todėl neaiškus tampa vertinamas objektas;
 - pagrįsto teorinio pagrindo nebuvimas. Vertinimo metodika neturi tvirto teorinio pagrindo, dėl to kyla daug neaiškumų, kodėl vertinami vieni ar kiti veiksniai, vertinti parenkami vieni ar kiti rodikliai, palyginti – vienos ar kitos šalys.
 - pasitikėjimas kitų organizacijų pateikiamų vertinimų rezultatais. Kitų organizacijų pateikiami vertinimai mokslininkų (Rouvinen 2001¹³, Cho *et al.* 2005¹⁴, Vartia *et al.* 2004¹⁵, Hawkins 2006¹⁶) kritikuojami dėl nepatikimos metodikos.
- Prioritetų, tikslų identifikavimo problemos: tai netikslaus, tvirto teorinio pagrindo neturinčio vertinimo pasekmė. Teoriškai nepagrįstos vertinimo metodikos negali užtikrinti iškeliamų prioritetų, tikslų pagrįstumo ir teisingumo.
- rekomendacijų pateikimo problemos: netiksli vertinimo metodika iškreipia pateikiamas rekomendacijas. Kita problema yra susijusi su pateikiamų rekomendacijų nekonkretumu, t. y. dažnai yra apsiribojama tik tam tikrų įžvalgų, pastebėjimų ir patarimų pateikimu, rečiau – sprendimų pasiūlymu, kuriems nėra numatomos konkrečios įgyvendinimo priemonės, reikalingi ištekčiai.
- strategijos, veiksmų planų sudarymo problemos: remiantis netikslaus vertinimo pagrindu suformuluotomis ir pateiktomis rekomendacijomis kyla reali netikslios strategijos ir jos įgyvendinimo veiksmų plano sukūrimo grėsmė.

Įvardytos tik planavimo procese egzistuojančios problemos, kurių sprendimas padėtų išvengti kituose politikos formavimo etapuose kylančių problemų.

5. Nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo tobulinimo prielaidos

Atsižvelgiant į identifikuotas esmines problemas, kylančias šalių nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo planavimo etape, pateikiamos šio proceso tobulinimo prielaidos:

-
- 13 Rouvinen, P. Finland on Top of the Competitiveness Game? *The Finnish Economy and Society*. 2001, 4: 53–60.
- 14 Cho, D.-S.; Moon, H.-Ch. National Competitiveness: Implications for Different Groups and Strategies. *International Journal of Global Business Competitiveness*. 2005, 1(1): 1–11.
- 15 Vartia, P.; Nikinmaa, T. What Do Competitiveness Comparisons Tell Us? *The Finnish economy and society*. 2004, 404: 74–79.
- 16 Hawkins, J. The Concept of Competitiveness. *Treasury Working Paper*. 2006, 2: 1–22.

- aiškaus, visiems suprantamo ir priimtino nacionalinio konkurencingumo apibrėžimo suformulavimas padėtų tiksliai identifikuoti šalies siekiamybes ir būtų naudojamas tiek kalbant apie šalies siekius apskritai, tiek atliekant nacionalinio konkurencingumo vertinimo procedūras;
- nacionalinio konkurencingumo vertinimo metodikos tobulinimas suteikiant jai tvirtą teorinį pagrindą, kuris garantuos teisingą vertinamų veiksnių, juos apibūdinančių rodiklių ir lyginti atrenkamų šalių parinkimą, o tai savo ruožtu užtikrins teisingų tikslų iškelimą ir strategijos sukūrimą;
- pateikiamų rekomendacijų pagrįstumo didinimas, numatant konkrečias identifikuotų prioritetų ir iškeltų tikslų įgyvendinimo priemones ir joms reikiamus išteklius;
- nacionalinių konkurencingumo tarybų funkcijų išplėtimas, siekiant platesnio ir aktyvesnio jų dalyvavimo paskutiniame politikos planavimo proceso etape – kuriant strategiją ir rengiant veiksmų planą.

Išvados

1. Nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo procesas, susidedantis iš planavimo, koordinavimo, vykdymo ir vertinimo etapų, yra sudėtingas procesas, įtraukiantis daug dalyvių. Vienas iš tokių dalyvių – privačios ir viešosios partnerystės pagrindu veikianči nacionalinio konkurencingumo taryba, kuriai patikėtos tokios svarbios planavimo etape atliekamos funkcijos, kaip nacionalinio konkurencingumo vertinimas, prioritetinių sričių atskleidimas ir rekomendacijų atitinkamiems organams pateikimas. Strategiją ir jos įgyvendinimo veiksmų planą paprastai rengia kitos institucijos įprastinio strateginio planavimo metu. Nacionalinio konkurencingumo tarybos čia atlieka tik konsultanto vaidmenį.

2. Analizuotose šalyse veikiančios nacionalinio konkurencingumo tarybos šalies konkurencingumui vertinti taiko skirtingas metodikas. Atlikta išsami metodinės bazės analizė atskleidė didžiausias problemas nacionalinio konkurencingumo vertinimo procese: nepateikiamas vertinamo objekto apibrėžimas, vertinimo metodika nepagrįsta tvirtu teoriniu pagrindu, nepakankamai informatyvios pateikiamos rekomendacijos ir per menkas tarybų vaidmuo kuriant strategiją. Minėtos problemos negali užtikrinti iškeliamų prioritetų, tikslų pagrįstumo ir teisingumo, iškreipia pateikiamas rekomendacijas ir kelia netinkamos politikos sukūrimo grėsmę.

3. Atsižvelgiant į atskleistą esmines problemas, su kuriomis susiduriama dar pirminiame nacionalinio konkurencingumo politikos formavimo etape, proceso tobulinimas gali būti vykdomas pirmiausia aiškiai suformulavus nacionalinio konkurencingumo apibrėžimą, sukūriant tvirtą, pagrįstą vertinimo metodikos teorinį pagrindą, kiekybiškai pagrindžiant pateikiamas bei išplečiant nacionalinių konkurencingumo tarybų veiklos ribas.

Literatūra

- 2009 Czech Competitiveness Report. Council on Czech Competitiveness [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.czechcompete.cz/ima ges/downloads/CzechCompetitiveness2009.pdf>>.
- Aiginger, K. Competitiveness: from a dangerous obsession to a welfare creating ability with positive externalities. *Journal of Industry, Competition and Trade*. 2006, 6: 161–177.
- Annual Competitiveness Report 2010, Volume 1, 2 [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.competitiveness.ie/media/>>.
- Annual Competitiveness Report Croatia 2008. National Competitiveness Council [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <http://nvk.multilink.hr/english/publications/109___Annual-Competitiveness-Report2008%5B1%5D.pdf>.
- Cho, D.-S.; Moon, H.-Ch. National Competitiveness: Implications for Different Groups and Strategies. *International Journal of Global Business Competitiveness*. 2005, 1(1): 1–11.
- Competitiveness Assessment Armenia 2007-2008. National Competitiveness Council [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.competearmenia.org/images/documents/Competitiveness%20Assessment%20Armenia%202007-2008.pdf>>.
- Council on Czech Competitiveness [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.czechcompete.cz/>>.
- Egyptian National Competitiveness Council [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.encc.org.eg/>>.
- Fagerberg, J. International competitiveness. *The Economic Journal*. 1988, 98: 355–374.
- Green Egypt: A Vision for Tomorrow. The 7th Egyptian Competitiveness Report. Egyptian National Competitiveness Council [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.encc.org.eg/Reports/English/Seventh%20English%202010.pdf>>.
- Hawkins, J. The Concept of Competitiveness. *Treasury Working Paper*. 2006, 2: 1–22.
- Ickis, J. C. Building a national competitiveness program. *Journal of Business Research*. 2006, 59(3): 341–348.
- Ireland's Policy Advisory Board for Enterprise, Trade, Science, Technology and Innovation [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.for fas.ie/>>.
- Jordan National Competitiveness Observator [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.jn co.gov.jo/static/about1.shtm>>.
- Jordan National Competitiveness Team [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.competitiveness.gov.jo/mission.php>>.
- Ketels, C. H. M. Michael Porter's competitiveness framework – recent learnings and nw research priorities. *Journal of Industry, Competition and Trade*. 2006, 6: 115–136.
- Lall, S. *Competitiveness, Technology and Skills*. Cheltenham, UK: Edward Elgar, 2001.
- Landau, R. Technology, capital formalion, and U.S. competitiveness. In *International Productivity and Competitiveness*. New York-Oxford: Oxford University Press, 1992.
- Nardo, M.; Saisana, M.; Saltelli, A.; Tarantola, S. *Tools for Composite Indicators Building* [interaktyvus]. European Communities, 2005 [žiūrėta 2010-10-6]. <<http://farmweb.jrc.cec.eu.int/ci/bibliography.htm>>
- National Competitiveness Council [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.competitiveness.ie/>>.
- National Competitiveness Council [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://nvk.multilink.hr/english/default.asp>>.
- National Competitiveness Council of Armenia [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.competearmenia.org/index.php?Itemid=1>>.

- National Competitiveness Foundation of Armenia [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.cf.am/>>.
- Oughton, C.; Whittam, G. Competition and cooperation in the small firm sector. *Scottish Journal of Political Economy*. 1997, 4(1): 1–30.
- Petterson, B. *The National Competitiveness Council of Ireland, Presentation to the National Competitiveness Council of Croatia*. 2001.
- Porter, M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. New York: Free Press, 1998.
- Rouvinen, P. Finland on Top of the Competitiveness Game? *The Finnish Economy and Society*. 2001, 4: 53–60.
- Staskevičiūtė, G.; Tamošiūnienė R. Šalies konkurencingumas: sampratos raida laiko perspektyvoje. *Verslas: teorija ir praktika*. 2010, 11(2): 159–167.
- Strategic Development Framework for 2006–2013. Government of the Republic of Croatia [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <http://www.vlada.hr/en/preuzimanja/publikacije/strateski_okvir_za_razvoj_2006_2013>.
- Strategy for Science, Technology and Innovation 2006–2013 [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-10-28]. <<http://www.deti.ie/publications/science/2006/sciencestrategy.pdf>>.
- Vartia, P.; Nikinmaa, T. What Do Competitiveness Comparisons Tell Us? *The Finnish economy and society*. 2004, 404: 74–79.
- Wilson, J. *Territorial Competitiveness and Development Policy*. Orkestra, Basque Institute of Competitiveness. Basque Country, Spain, 2008.

NATIONAL COMPETITIVENESS POLICY FORMATION PRACTICE

Rima Tamošiūnienė, Giedrė Staskevičiūtė

Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania

Summary. *Governments of different countries understand the importance of collaboration between public, private and academic sectors and have established national competitiveness councils with functions related to national competitiveness policy formation. Because of the relatively short practice of these councils there is a lack of scientific research improving their functionality, showing their role in policy formation process and estimating the efficiency and validity of used methodic. The article analyses the national competitiveness policy formation practice in different countries. Most attention is given to the role of the national competitiveness council.*

The analysis of national competitiveness councils acting in different countries showed that they are playing an important role in the national competitiveness policy formation process. The most important functions carried out by these councils are in the policy planning stage: national competitiveness estimation, priorities establishment and presentation of recommendations to the policy makers. The preparation of the strategy and its implementation action plans are usually drafted in other institutions during the usual strategic planning activity. National competitiveness councils are using different methods for the national competitiveness estimation. The analysis of the methodic base disclosed essential problems

existing in the estimation process: no definition of the object estimated; estimation methods without a strong theoretical base; not enough informative recommendations; weak role of the councils in strategy formation activity. These problems cannot ensure the validity and soundness of the established priorities, purposes, they misrepresent recommendations and can influence wrong policy creation.

According to the analysed problems, the improvement of the national competitiveness policy formation process could be improved with the clear national competitiveness definition, strong and valid theoretical base of estimation methodic, quantitative based recommendations and expansion of the national competitiveness councils activities ranges.

Keywords: *national competitiveness, competitiveness of country, national competitiveness council, national competitiveness policy, national competitiveness estimation.*

Rima Tamošiūnienė, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Verslo vadybos fakulteto Finansų inžinerijos katedros docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: verslo ir investicinių projektų rengimas ir valdymas, rizikos analizė ir valdymas, finansinė analizė ir valdymas.

Rima Tamošiūnienė, Vilnius Gediminas Technical University, Business Management Faculty, Finance Engineering Department, Associate Professor. Research interests: preparation and management of business and investment projects, risk analysis and management, financial analysis and management.

Giedrė Staskevičiūtė, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Verslo vadybos fakulteto Finansų inžinerijos katedros doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptis: nacionalinis konkurencingumas.

Giedrė Staskevičiūtė, Vilnius Gediminas Technical University, Business Management Faculty, Finance Engineering Department, Doctoral Student. Research interests: national competitiveness.